

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

**MELİSA KESMEZ'İN “ATLARI BAĞLAYIN GECEYİ BURADA GEÇİRECEĞİZ” ADLI
YAPITINDA KENTLEŞMENİN BİREYİN ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ**

Sözcük Sayısı: 3909

Kategori: 1

Araştırma Konusu: Melisa Kesmez'in “Atlari Bağlayın Geceyi Burada Geçireceğiz” adlı yapıtındaki öykülerde kullanılan yazınsal tercihlerin, kentleşmenin birey üzerindeki etkilerini; göç, yalnızlaşma, iletişimsizlik, bürokrasi, teknoloji ve dijitalleşme ile aile yapısındaki değişim izlekleri üzerinden yansıtmaya işlevi.

Mayıs 2025

İÇİNDEKİLER

I. Giriş	3
II. Göç	4
III. Yalnızlaşma.....	7
IV. İletişimsizlik	11
V. Bürokrasi ve Yönetim	13
VI. Teknoloji ve Dijitalleşme	15
VII. Aile	16
VIII. Sonuç.....	18
KAYNAKÇA.....	20

I.Giriş

Özellikle sanayinin gelişmesi sonucu nüfusun şehirlerde toplanması ve şehir alanlarının genişlemesi sürecine kentleşme/şehirleşme denmektedir (Türk Dil Kurumu, t.y.). Kentleşme büyük şehirlerde yaşayan herkese zaman içerisinde fiziksel ya da psikolojik olarak etki etmektedir. Çok geniş bir kavram olsa da bu tezin de kapsamı olan coğrafi ve sosyolojik yönleri ağır basan bir olgu olarak kentleşme; coğrafi bakımdan, köylerden ve kırsal bölgelerden kentlere göç, nüfus yoğunluğunun artması ve doğal yerlerin yerini beton binaların alması olarak tanımlanabilir.

Kentleşmenin sosyolojik etkileri kapsamlıdır ve bireyleri doğrudan etkiler. Büyük, kentleşmiş şehirlerde bireylerin hayatlarındaki nihai hedef para kazanmak olup bu hedefleri doğrultusunda gece gündüz demeden çalışmaktadırlar. Bununla ilgili Ahmet KAYAN bir makalesinde “Kentleşme, dar açıdan bakıldığında, belli bir mekânda hayat mücadelesi veren ve yaşamlarını sürdüren bireylerin sayısında nicel bir artışın yaşanmasıdır.” demektedir (Kayan, s.257).

Melisa Kesmez’in *Atlari Bağlayın Geceyi Burada Geçireceğiz* adlı yapıtında apartman hayatı, trafik, iş hayatı, tüketim kültürü, dijital ve modern dünya ve bu etkenlere bağlı olarak bireylerde görülen yalnızlaşma, yabancılaşma gibi durumlar kentleşme kavramı içerisinde ele alınabilmektedir. Öykülerde görülen kentleşmeye bağlı sorunlar hem toplumsal değişimi hem de bireyin iç dünyasındaki dönüşümü anlatan unsurlardan biridir. Yapıtta kentleşmenin bireyler üzerindeki etkileri yazarın dil tercihleri ile okuyucuya aktarılmıştır. Yapıtta toplamda yirmi dört adet öykü bulunmaktadır ve bu öykülerin on altısında kentleşme ve birey konusu incelenmiştir. Bu öyküler: Balık Kraker, Sakin Göllerin Kuğusuyduk, Şubat, Kıpırtısız, O Yaz, Karpuz Dilimleri, Şiirsiz, Arif, Bozkır, İyiyiz, Girlfriend In Coma, Halam, Karton Koliler, Kırıldık, Sarı Elmalar ve Süslü Annem’dir. Kentleşmenin bireyler üzerindeki etkisi bu öykülerde yazınsal tercihler dikkate

alınarak göç, yalnızlaşma, iletişimsizlik, bürokrasi ve yönetim, teknoloji ve dijitalleşme ile aile izlekleri üzerinden değerlendirilmiştir.

II. Göç

Kentleşme şehirde yaşayan insan oranının artmasıdır ve bu artışın temel sebebi ise göçtür. Kentleşmenin sebebi göç olabildiği gibi göçün sebebi de kentleşme olabilir. Kentleşmenin etkileri bireylerin üzerinde farklı şekillerde gözlenir. Kentleşme, bireyleri kırsal yerlere göç edip büyük kentlerin kalabalığı ve karmaşasından kaçmaya itebilir ya da kırsal kesimden büyük kentlere göç izlenebilir. Göç izleği *Atları Bağlayın Geceyi Burada Geçireceğiz* yapıtında Sakin Göllerin Kuğusuyduk, Kıpırtısız, Arif, Girlfriend In a Coma ve Bozkır öykülerinde işlenmiştir. Sakin Göllerin Kuğusuyduk öyküsünde karakter kentleşmenin getirdiği rutin yaşantı, fazla çalışma ve yorgunluktan dolayı Tayland'da bir dağ kasabasına göç etmiştir. “Yemeksepeti'nden beslendiğim, gastrit, reflü ne varsa, bütün modern hayat hastalıklarına maruz bıraktığım midemi de...” (Kesmez, s.14) cümlesiyle yazar karakterin sürekli dışarıdan sağlıksız yemek söylediği ve bu sağlıksız yeme alışkanlığının modern hayat hastalıklarına sebep olduğunu açıklamıştır. Karakterin, şehrin insanı birbirini tekrar eden bir döngüye sürüklemesi ve getirdiği yorucu hayat tarzından bunaldığı, “Yasak umurumda değil. Alarm buyursun ötsün. İnsanın nerede sigara içeceğine karar veren bir icada zerre itimadım yok.” (Kesmez, s.14) iç monoloğunda görülmektedir. “Tim Burton'un öyküsündeki ‘bakan kız’ gibi tatile göndermek istiyorum gözlerimi.” (Kesmez, s.14) cümlesinde gözler, Tim Burton öyküsündeki bakan kıza benzetilmiştir. Aynı zamanda “gözleri tatile göndermek” ifadesi bir kinayedir ve zihinsel yorgunluğu, kaçış isteğini anlatır. Diyalog anlatım tekniği yazar ile yayınevi müdürünün ertesi sabah tartışmasında kullanılmıştır: “Hayatımda ilk kez bu kadar kararlıyım. ‘Gidemezsin’ diyor. ‘Gitmek zorundayım’ diyorum.

“Emin misin?”

“Evet!” ” (Kesmez, s.14)

Diyalogdan da anlaşılacağı üzere anlatıcı işini bırakmada kararlı bir tutum sergilemiştir ve bu kararlı tutum anlatıcının kentli hayatını bırakma isteği ile bağdaştırılır. “Uçaktan indiğimde başka bir gezegene ısınlandığımdan eminim.” (Kesmez, s.16) cümlesinde mübalağa söz sanatı kullanılmıştır. Yazarın göç ettiği şehir ile önceden yaşadığı şehir arasındaki nem ve sıcaklık gibi çevresel farklılıklardan dolayı böyle bir söylemde bulunulmuştur. Bu öyküde yazar Pai köyüne gitmektedir ve buraya gitmeye bir derginin yayınevinde yazarlık yaparken karar vermiştir. Pai, yavaş bir kent olmasıyla ve burada yaşayan insanların bir koşturmacanın içinde olmamasıyla bilinen bir kenttir. Öyküdeki karakter ise şehrin bu koşturmacasından kaçmak için Pai şehrine göç etmiştir. Bu öyküde kentleşmenin karakterin kimlik arayışını ve hayata bakışını değiştirdiği görülmektedir.

Kıpırtısız öyküsünde odak figür, Ankara’nın Ayrancı semtinde yaşamaktadır. Bu öyküde de odak figürün annesi birkaç günlüğüne kalmak için memleketinden kızının evine göç etmiştir. Öyküdeki karakterin evinde kurulu bir düzeni olduğu görülmektedir ve karakterin annesi eve geldiğinde eşyalarının yerini değiştirir. Kendi düzenini oluşturmuş ve bunu kanıksamış olan odak figür ve anne tartışma yaşarlar. Öyküdeki bu durum kentli bireyler ile kırsal kesimde yaşayan bireyler arasında düzen ve yaşam tarzı farklılıklarının olabileceğini göstermektedir.

Arif öyküsünde ise karakter yaşlı bir kadın ile karşılaşır ve bu kadının hikâyesini dinlemek ister. Kadının eskiden âşık olduğu adam Arif, öğrenim için Paris'e gidecektir fakat Arif, Paris'e gittikten sonra geri dönmemiştir. Yaşlı kadın hikâyesini anlatırken yaşlılığın getirdiği duygusallık için “Görünen köy kılavuz istemez.” atasözünü kullanmıştır. Öyküde Arif’in Ankara'dan Paris'e göç etmesi ve orada yeni bir hayat kurması yaşlı kadını kendi şehrinde yalnız bırakmıştır. Arif’in

Ankara'dan kentleşmiş bir şehir olan Paris'e göç etmesinin sebebi Paris'in daha düzenli ve büyük olması, aynı zamanda da orada tanıştığı yeni bir kadın olmasıdır.

Bozkır öyküsünde ise kadın karakter, önceden tanıdığı ve daha sonra uzak ilişki kurduğu bir adamla beraber yaşamak için İstanbul'dan Ankara'ya doğru yolculuğa çıkmıştır. “Korkarım tozu yere inmeyecek hayatımın. Baksana, habire dörtlü atlar geçip duruyor üstünden.” (Kesmez, s.69) cümlesinde karakterin hayatının sürekli hareketli ve aktif olduğu “tozun yere inmemesi” kinayesinden anlaşılır. Kadın karakterin Ankara’ya giderken iç dünyasındaki kararsızlık ve göç ettiği yere uyum sağlayıp sağlayamayacağına dair düşünceleri yazar bilinç akışı tekniğiyle sunmaktadır. “Kafamı cama yasladım, indiğim gibi binip dönsem mi İstanbul'a dedim bir an. Palas pandıras, aynen geldiğim gibi ilk otobüsle, geride bıraksam bu sarıyı. Yabancı yer burası hem, yabancıyıym her şeyin. (...) İstanbul yalnızlığından kaçarken, başka bir kentin yalnızlığına tutulmak var.” (Kesmez, s.70) tümcelerindeki bilinç akışı ile aynı zamanda anlatıcı da olan kadın karakter, yolculuk esnasında hâlâ gidip gitmemekte kararsızdır. Fakat kadının yola çıkarken attığı mesaja adam geç dönmüştür ve pek olumlu bir mesaj yazmamıştır. Bunun üzerine kadın otogardan ayrılmadan önce aidiyetini sorgulayarak dönüş otobüsüne binip İstanbul’a geri dönmeye karar verir.

Girlfriend In a Coma öyküsünde ilişkisini bitiren kadın karakteri farklı bir yere göç etmektedir. “Ben gidiyorum dedim bir sabah, her şeyi bıraktım gittim. Uzağa, yalnız kalmanın dibine vuracak, kendi kendime konuşmaya başlayacak, ‘Deliriyorum ben galiba’ diyecek kadar uzağa.” (Kesmez, s.90) Kadın karakterin bilinç akışında gideceği yeri tanımlarken delireceği kadar uzaklara gitmek istediğini anlatılmaktadır. Kendi kendine konuşmaya başlaması, yanında kentteki kadar insanın olmadığını ve ıssız bir yere gitmekte olduğunu göstermektedir. Kadın karakter,

kentin kalabalığı ve gürültüsünden bunalmış olduğu için kimseyle görüşmek istemeyecek kadar yalnız yaşamaya ihtiyaç duymaktadır.

Karton Koliler öyküsünde kentleşmenin ana figürde sürekli taşınma ve yer değiştirme isteği uyandırdığı görülmektedir. Karakterin kent içinde aidiyet hissedememesi ele alınmıştır. “Denemiyor değilim, yani yerleşmeyi. Ama bavulum ‘Ne zaman gidiyoruz?’ der gibi dolabın üzerinden gözlerini dikip bana bakıp durmaktan vazgeçmedi.” (Kesmez, s.117) Karakter sürekli taşınma isteğini bavuluna kişileştirme yaparak anlatmaktadır. Karaktere göre bavulu ona gözlerini dikip “Ne zaman gidiyoruz?” der gibi bakmıştır. Kentleşmiş şehirlerde bir yere tamamen yerleşmek zordur çünkü karakterler çoğu zaman büyük şehirlerde kolay bir şekilde aitlik hissedemezler.

III. Yalnızlaşma

Yalnızlaşma bireyin sosyal bağlarının zamanla zayıflaması, toplumdan ve sosyal ilişkilerden ayrı kalarak giderek tek başına kalması sürecidir. Hanife Kahraman bir makalesinde şöyle demiştir: “Yalnızlık, içinde bulunduğumuz yüzyılda, hızla değişen çevresel ve toplumsal koşullar nedeniyle her geçen gün daha fazla sorun hâline gelmektedir.” (Kahraman, s.1) Kentleşmenin bireyler üzerindeki bir diğer etkisi ise yalnızlaşmadır. Melisa Kesmez’in *Atlari Bağlayın Geceyi Burada Geçireceğiz* adlı yapıtında yalnızlaşmanın bireyler üzerindeki olumsuz etkileri Balık Kraker, Sakin Göllerin Kuğusuyduk, Şubat, Şiirsiz, Arif, Bozkır, İyiyiz, Girlfriend In a Coma, Karton Koliler ve Kırıldık öykülerinde işlenmektedir.

Balık Kraker öyküsünde bir çift boşanmıştır ve çocukları anne sahiplenmiştir. Bu sebepten dolayı baba artık yalnız yaşamaya başlamıştır ve babanın yalnızlığından dolayı davranışları olumsuz yönde etkilenmiştir. “Girin, girin diyor biz ayakkabılarımızı alışık olduğumuz üzere kapıda çıkarmaya çalışırken. Sekiz yıldır yaşadığım eve, olacak iş değil, ilk kez ayakkabıyla

giriyorum.” (Kesmez, s.9) cümlelerinde çocuklardan birinin iç monoloğu aktarılmıştır ve alıntıdan da anlayabileceğimiz üzere baba karakteri boşanmadan önce normalde eve ayakkabılarını çıkartıp girerken boşandıktan sonra eve ayakkabılarıyla girmeye başlamıştır. Bu davranış değişikliğinin sebebi, evli yaşarken baba karakterinin karısının kurallarına uymak zorunda olmasıdır. Fakat evde kimse kalmayınca ve yalnız kalınca evin kurallarını değiştirmiştir ve kendi nasıl istiyorsa öyle yaşamaya karar vermiştir. Bu yalnızlıktan dolayı baba karakteri evde düzensiz ve dağınık yaşamaya başlamıştır. “Yemek masasının beyaz, dantel örtüsü ortaya kadar açılmış, açıkta kalan yere gazete serili, üzerinde yumurtası ekmekle sıyrılmış bir tava. Dibinde çayı kurumuş birkaç bardak. Yerde iki torba dolusu boş bira şişesi.” (Kesmez, s.10) Yazarın bu ev betimlemesinden de anlaşılacağı üzere baba karakteri kentte tek başına tutunmaya çalışan bireylerin düzensiz yaşam tarzını benimsemiştir. Kentleşmenin bireyleri stres altına sokması onlara kötü alışkanlıklar kazandırabilir ve baba karakterinin de sigara içmesi, alkol alması gibi kötü alışkanlıkları vardır. Bu alışkanlıklar zamanla bireyleri düzensiz olmaya iter örneğin düzenli alkol alan bir baba figürü için alkol şişelerini toplayıp atmak, fazladan iş yükü olarak görülür.

Yalnızlık izleşini vurgulayan bir diğer öykü ise Sakin Göllerin Kuğusuyduk öyküsüdür. Nazan karakteri çalıştığı işin yoğunluğundan dolayı arkadaş çevresi daralan biridir. “Ne arkadaş kalmış bu hengâmede, telefonları yavaş yavaş seyrelip sonunda susmuş, ne bir erkek kalmış civarda, en son ne zaman birini öpmüştüm?” (Kesmez, s.13) Bu iç monologdan da anlaşılacağı üzere Nazan bu kentteki işinin yoğunluğundan dolayı sosyal ilişkilerinin bittiğini ve bu durumdan şikâyetçi olduğunu açıklamaktadır. “Her gece geç saatte eve gelip televizyon karşısında bir saat kalıyor, kendimi güç bela yatak odasına taşıyıp sabah alelacele terk ettiğim yorgan-yastık-çarşaf yumağına karışıyorum. Bir çuval patates nasıl yaparsa bu yaptığımı, aynen öyle.” (Kesmez, s.13)

cümlelerinden Nazan'ın kentteki iş yoğunluğundan ötürü herhangi bir sosyal aktivitesinin olmadığı ve kendini bir çuval patatese benzettiği görülmektedir.

Şubat öyküsünde iki kadın karakterin kendi içlerinde toplumdan yalnızlaşması anlatılmıştır. Kadın karakterler cinsel yönelimlerinden dolayı toplum ve aile tarafından baskı görüp dışlanmışlardır. “Korkarım biz de herkes gibi birbirimizin hayatından bir tuhafılık olarak geçip gideceğiz dedi.” (Kesmez, s.27) Kadınların arasında geçen bu diyalogda kadınların kendi içlerinde yalnızlaştığı anlaşılmaktadır. “bir tuhafılık” metaforu ise hiçbir zaman mutlu ve huzurlu yaşayamadıklarını temsil eder. Zeynep karakteri cinsel yöneliminden dolayı ailesi tarafından baskı görmüştür.

Bozkır öyküsünde kentleşmiş bir şehirde yalnızlaşan kadın karakteri işlenmiştir. Karakter, Türkiye'nin en kalabalık nüfuslu şehri olan İstanbul'da yaşamasına rağmen sevdiği kişi için Ankara'ya yola çıkmıştır. “İstanbul'un yalnızlığından kaçarken, başka bir kentin yalnızlığına tutulmak var hem.” (Kesmez, s.70) cümlesinden anlaşılabacağı üzere karakterin yalnızlıktan kaçmak için daha az nüfuslu bir şehre taşınmak istediği görülmektedir. “Ya da Kuğulu Park'ta kar yağarken. Yalnız başıma oturmuşum. Elim ayağım donmuş soğuktan. Eve gidesim de yokmuş hiç. Boşmuş ki ev. Boş eve gitmesi zormuş.” (Kesmez, s.70) cümlelerinde karakterin bilinç akışı izlenmiştir ve karakter kendini Ankara'da yalnız ve melankolik bir şekilde hayal eder. Karakterin bahsettiği “boş ev” ise yalnızlığın bir sembolüdür.

İyiyiz öyküsünde ana karakterin ev içinde yalnızlaşması izlenmiştir. Karakter kendini eve kapatmaktadır ve sevgilisi hariç sosyal çevresiyle iletişimi kesmeye çalışmaktadır.

“Benim gözümü kör etme pahasına içinde kaybolduğum kitaplar, kahvaltıdan sonra içmeye başlayan görece işsiz senarist sevgili zaferden sayılmıyordu o dünyada. Mutfak balkonumu ele geçiren boş bira şişeleri de sayılmıyordu. Peş peşe yaktığım sigaralardan

mütevellit sararmış parmaklarım, gardırobun kapağını her açtığımda üzerime yığılan kıyafetler, buzdolabının raflarında kahve fincanlarının dibinde benden habersiz palazlanmış mikro hayatlar hele, hiç." (Kesmez, s.76)

cümlelerinde ana karakterin evinde beraber eşiyle yaşadığı fakat eşinin kentleşmenin getirdiği bunalıma bağlı alkol bağımlılığı, kendisinin de sigara bağımlılığı olduğu görülmektedir. Ana karakterin iç düşünce akışına göre evleri dağınık ve düzensizdir. Karakter, "gözümü kör etme pahasına içinde kaybolduğum kitaplar" sözcük öbeğinde mübalağa kullanmaktadır ve çok fazla kitap okuduğunu belirtmektedir. "İşe yaramaz, kendi dâhil kimseye faydası olmayan bir adamla birlikteyim. (...) Bırakamıyorum. Onların durduğu yerden tek bir ayrılık kararıyla çözülecek basit bir sorun bu. Benim baktığım yerden uzun süredir katlandığım, çıkış yolunda defalarca kaybolduğum (...) bir denklem." (Kesmez, s.77-78) cümlesinde kadın ile kadının arkadaşları arasında geçen diyalog esnasında, kadın "Sevgilinle nasılsınız?" sorusunun ardından kadının iç düşünce akışı aktarılmaktadır. Kadın, yalnızlaşmamak için sevgilisinden ayrılamıyor fakat sevgiliyle geçirdiği her vakit ise kalitesiz bir zaman olarak değerlendiriliyor. Ana figür, arkadaşlarının perspektifi ile kendi perspektifini karşılaştırmaktadır ve kendi perspektifine göre ayrılmanın daha zor olduğunu söylemektedir. Kentleşmiş bir şehirde yaşamasına rağmen ayrıldıktan sonra yeni bir eş bulamamanın endişesini yaşamaktadır.

Karton Koliler öyküsünde karakter kendi içinde betimleyici bir sahne çizmektedir: "Pencerede yalnız bir kadın, gece, dışarıda kar yağıyor falan. Kamera kadının yüzünde önce, oradan sokak lambasına doğru kayıyor ve müzik başlıyor." (Kesmez, s.115) karakter kendini yalnız olarak nitelendirirken şehrin sessizliği vurgulanmaktadır.

"Aklıma sigara düştü. Ne zamandır azaltmaya çalışıyordum. Ama sigarayı bırakmak değildi mevzu, yerine ne koyacaktım, asıl buydu dertlendiğim. Hayatın bana tek kelime

danışmadan açtığı boşlukları doldurmak mevzu bahis olduğunda, sigara herkese ve her şeye beş basardı. Kusursuz bir dolgu malzemesiydi. Oyundan çıkanın yerine giren yedek oyuncu gibi.” (Kesmez, s.115)

cümlelerinde karakter sigara ile yalnızlığını ve diğer eksiklikleri tamamlayabileceğini anlatmaktadır. Karakter her ne kadar kentleşmiş bir şehirde yaşasa bile geceleri yalnızlık hissetmektedir.

Kırıldık öyküsünde “Mahalle hep bir ağızdan ‘Boş ver, bu da geçer’ diyor, bir yandan da sırtımı sıvazlıyor sanki. Kokular içimi okşuyor. Taze ekmek, kendini yağın kollarına bırakmış patlıcan, yeni kesilmiş karpuz, anason.” (Kesmez, s.146) cümlelerinde kentleşmiş bir şehirdeki bir mahallenin karakter üzerinde teselli edici etkisi ortaya konulmaktadır. Karakter betimleme ile mahalledeki kokuların ve seslerin onda teselli edici duygular uyandırdığını aktarmaktadır. “Hayat dar alanda o kadar da çekilmez bir yer değil, diye geçiriyorum içimden.” (Kesmez, s.146) cümlesinde ise karakterin iç monoloğundan anlaşıldığı üzere karakter kentleşmiş ve alan başına düşen insan sayısı fazla olan bir şehirde yaşamaktan nefret etmemektedir.

Arif öyküsünde yaşlı kadının eşinin farklı bir kentte eş bulduğundan dolayı yaşlı kadının yalnızlaşması, Girlfriend In a Coma öyküsünde sevgilisinden ayrılan kadının kentten uzaklaşıp kendi içindeki yalnızlaşma isteği işlenmektedir. Şiirsiz öyküsünde kadın karakterinin eşiyle gittiği yemekte, yemekteki diğer kentli kişilerin gündelik ve sıkıcı konularından kadının kendi içinde bir süre yalnızlaşması görülmektedir.

IV. İletişimsizlik

İletişimsizlik izleği yalnızlık izleğiyle benzer özellikler taşır. İletişimsizlik iki veya daha fazla bireyin arasındaki iletişim bağının kopması ya da zayıflamasıdır. İletişimsizlik; Karpuz Dilimleri, Arif, Bozkır ve Kırıldık öykülerinde işlenmektedir.

Karpuz Dilimleri öyküsünde kadın karakter ve Levent beraber yaşamaktadır. Kentleşmeden dolayı iki karakter de yoğun bir şekilde çalışmaktadır ve bu yoğunluktan ötürü iletişimleri azalmıştır. Kadın karakter Levent'e yemek yapmak ister fakat Levent gelene kadar uyuyakalır. Levent'in gelince kadın karakteri uyandırmaz. "Uyuyakalmıştım üçlü koltukta. Panikle uyandım, karanlıkta el yordamıyla telefonumu buldum. Arayan soran yok. (...) Levent geldi aklıma birden. Fırladım koltuktan, odaya koştum. Pikenin altında büzülmüş." (Kesmez, s.52) Kadın karakterin düşünce akışından anlaşıldığı üzere Levent, kadın karakteri uyandırmamış ve onunla herhangi bir iletişime geçmemiştir.

Arif öyküsündeki yaşlı kadın odak figür ile diyalogunda Arif'in ilk taşındığında biriyle mektuplaştığını söylemektedir: "'Bir de mektuplar' dedi. 'Bir de onlar kaldı geriye.' (...) 'Mektuplar?' diye sordum. 'Sevdayı durdurmak mümkün mü? Gizli gizli yazdık birbirimize yıllarca. Fotoğraflar gönderdik. Havadisler verdik. Sonra baba oldu o. Mektupların ardı arkası kesildi o zaman.'" (Kesmez, s.66-67) Arif taşındıktan sonra orada farklı biriyle evlenmiştir ve bundan ötürü yaşlı kadın karakteriyle iletişimi yavaş yavaş kesilmiştir. Kentleşmiş şehirlerde bireylerin yeni kişilerle tanışma zorluğu azalır ve bundan dolayı Arif orada farklı bir bireyle tanışıp yuva kurmuştur bundan dolayı da eski sevgilisiyle olan iletişimi azaltıp, kesmiştir.

Bozkır öyküsünde kadın karakterin erkek karakter ile olan iletişimi azalmıştır. Erkek karakterin farklı bir kentte yaşamasından dolayı yüz yüze görüşmeler yapılamamıştır.

Kırıldık öyküsünde yine bir ayrılık ele alınmaktadır. "Kırılan yerimi yokluyorum başparmağımla, onun bir 'Hoşça kal' notuyla kopup gittiği yeri. 'Hayret,' diyorum, 'daha çok acır sanmıştım.' Galiba kalmamış bizden geriye bir şey, ondan. Azalarak yok olmuşuz, ondan acıymıyor." (Kesmez, s.145) Öyküdeki karakterin iç monoloğunda yazar bedenselleştirme tekniğini kullanarak duygusal bir acıyı fiziksel bir yara olarak anlatmaktadır. "Sanki her şey yolundaymış

gibi geliyor bir an. Mahalle hep bir ağızdan ‘Boş ver, bu da geçer’ diyor.” cümlesinden anlaşıldığı üzere kentleşmiş bir şehirde ayrılıkların daha kolay atlatıldığı vurgulanmaktadır. (Kesmez, s.147) “Daha çok acır sanmıştım.” cümlesiyle karakter ayrılığının daha hafif geçtiğini, bunu da mahallenin teselli edici ambiyansından ötürü olduğunu söylemektedir.

V. Bürokrasi ve Yönetim

Bürokrasi, belirli kurallar ve yazılı prosedürler çerçevesinde işleyen örgütsel bir yapıdır. Yönetim ise bir örgütün amaçlarına ulaşmak için insan, para, zaman ve bilgi gibi kaynakları planlayarak denetleme sürecidir. Kentleşmiş şehirlerde bürokrasi kaçınılmazdır ve bürokrasi de yönetimi zorunlu kılar. Bireyler köyde birilerinin oğlu/kızı olarak tanımlanabilirken şehirlerde kimlik numaralarıyla tanımlanmaktadır ve bu sebepten ötürü bireylerde yabancılaşma duygusu güçlenmektedir. Kentleşmiş uzamlarda bürokrasi ve yönetim dallarında sorunlar meydana gelebilmektedir. Bu sorunlar ve birey ile devlet arasında çıkan çatışmalardan ötürü bireyler kendi aralarında protesto gibi eylemler düzenleyebilmektedir. Bürokrasi ve Yönetim izlekleri Kırıldık, O Yaz ve Bozkır öykülerinde işlenmektedir.

Kırıldık öyküsünde karakter “Televizyon açmadıkça, gazete okumadıkça, o kadar da tatsız bir yer değil.” (Kesmez, s.146) cümlesiyle kentleşmiş bir uzamda olumsuz haberleri takip etmeyince bireyin bunlardan etkilenmediğini söylemektedir. “Gazetede bir habere takılıyor gözüm, bir foku domuz kurşunuyla başından vurmuşlar dün. Gazete, otopsi için morga kaldırıldığını söylüyor.” (Kesmez, s.146) ifadesinde karakter tarafından bahsedilen bunun gibi olumsuz haberler bireylerin moralini düşürmektedir. Kentleşmenin bireylere olan etkilerinden biri de bireylerin bunun gibi olumsuz haberlere maruz kalmasıdır. Karakter “Gözüm takılıyor” diyerek kişileştirme anlatım tekniği kullanmıştır. Fokun ölümü, karakter tarafından duygusallığa yer verilmeden bürokratik ve tıbbi bir dille aktarılmaktadır. Canlı bir varlığın trajik sonu sanki rutin

bir vakaymış gibi anlatılmıştır. Karakterin kullandığı yabancılaştırma tekniği ve soğuk anlatımı okuyucuda ters tepki yaratarak empatiyi güçlendirmektedir.

O yaz öyküsünde Gezi olayları ele alınmıştır. Anlatıcı karakter ile onun komşusu arasında bir diyalog geçmektedir:

“Muhsin Bey beni görünce ‘Bana eşlik etmek istemez misiniz?’ dedi biraz çekingen. Uykudan eser yoktu ikimizde de. ‘Tabii, seve seve’ diyerek, anahtarımı bulup kapıyı çektim. Kapıdan içeri girdiğimde ilk dikkatimi çeken portmantodaki deniz gözlüğü oldu. Yanında nalburdan alındığı belli bir toz maskesi. Ayakkabılığın üzerinde de camsil şişesinin içine doldurulmuş beyaz sıvı ve sarı bir baret.” (Kesmez, s.47-48)

Muhsin Bey, anlatıcı karakterden rakı istemek için kapısını çalmaktadır ve daha sonra evine davet etmektedir. Anlatıcı karakter Muhsin Bey'in evine gittiğinde deniz gözlüğü, baret, toz maskesi gibi protestoda kullanılan eşyalar görmektedir. Anlatıcı karakter canlandırma ve betimleme anlatım tekniği ile Muhsin Bey'in evini anlatmaktadır. “Muhsin Bey fark etti şaşkınlığımı, ‘Bu daha başlangıç, mücadeleye devam’ diye fısıldayıp gülümsedi.” (Kesmez, s.48) cümlelerinde Muhsin Bey'in anlatıcı karakter ile kurduğu diyalogda, Muhsin Bey'in de gezi olaylarında mücadele ettiği anlaşılmaktadır.

Bozkır öyküsünde ana figür kadın, hoşlandığı erkek arkadaşı ile eylemde tanışmaktadır. “Birkaç ay önce eylemde tanışmıştık. İstanbul'da. 4 ay 12 gün önce tam. Ankara'da yaşıyordun.” (Kesmez, s.72) cümlesiyle kadın karakter kentleşmiş şehirlerde protesto, eylem gibi olayların olduğu zamanlar yeni kişilerle tanışılabileceğini kanıtlamaktadır.

VI. Teknoloji ve Dijitalleşme

Kentleşmiş şehirlerde dijitalleşme ve yaygın teknoloji kullanımı kaçınılmazdır. Gelişen teknolojilerin bireylere olumlu etkileri olduğu gibi olumsuz etkileri de vardır. Teknoloji izleği Sakin Göllerin Kuğusuyduk, Karpuz Dilimleri ve Bozkır öyküleri üzerinde işlenmektedir.

Sakin Göllerin Kuğusuyduk öyküsünde gelişen teknolojilerin bireylerin mesleklerinde ve davranışlarında etkili olduğu görülmektedir. “Her gece geç saatte eve gelip televizyon karşısında bir saat kalıyor, kendimi güç bela yatak odasına taşıyıp...” (Kesmez, s.13) cümlesinde Nazan karakterinin iş çıkışı evde geçirdiği vaktin televizyon karşısında olduğu karakterin iç monoloğu ile aktarılmıştır. Karakterin yorgunluğunun hareketlerine yansması “güç bela” ikilemesi ile aktarılmıştır. Televizyonlar ve dinlenmek için televizyon izlemek, gelişen teknolojiyle bireylerin hayatlarına girmiştir. Kentleşmiş şehirlerde teknoloji kaynaklı davranış değişiklikleri kırsal kesime göre çok daha fazladır çünkü kentlerde daha fazla insan bir arada yaşadığı için teknolojik yenilikler çok daha hızlı yayılmaktadır. “Ömrüm bilgisayar başında, başkalarının hasta yazılarını iyileştirmekle geçiyor.” (Kesmez, s.13) Bu cümleden gelişen teknolojinin meslekleri de etkilediği görülmektedir. Dergi editörlüğü çoğu zaman kentleşmiş şehirlerde görülen bir meslektir ve Nazan'ın düşüncelerinden de anlaşıldığı üzere sadece kentleşmiş şehirlerde görülen meslek seçimleri bireylerin üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilir. Özellikle bilgisayar başında çalışan bireylerin sağlıkları çalışma koşullarının risklerini taşımaktadır. “Yemeksepeti'nden beslediğim, gastrit, reflü ne varsa, bütün modern hayat hastalıklarına maruz bıraktığım midemi de.” (Kesmez, s.13) ifadesinde gelişen teknolojilerin bireylerin yaşam tarzlarını nasıl değiştirdiği örnekleme ile aktarılmaktadır. Nazan karakteri yemeklerini evde pişirmek yerine düzenli olarak elektronik ortamdan yemek siparişi vermeyi tercih etmektedir.

Karpuz Dilimleri öyküsünde “Haberlere bakayım bari dedim o gelinceye. Yine saçma sapan bir gün olmuş memlekette. Seyretmeyeyim diyorum her seferinde, yine dayanamıyorum.” (Kesmez, s.51) cümlesinde teknolojinin bireylerin bilgi edinmede sağladığı kolaylık anlatılmaktadır. Haberlerin olumsuzluğu “saçma sapan” ikilemesiyle betimlenmektedir. Kentleşmiş şehirlerde bilgiye erişmek, televizyon ve gazete gibi ortamlardan dolayı çok hızlıdır. Fakat cümlede karakterin bahsettiği üzere, bu kadar hızlı bilgi yayılımı bireylerin olumsuz duygular hissetmesine sebebiyet vermektedir. Karakter haberleri izledikten sonra haberlerden dolayı duyguları olumsuz yönde etkilenmiştir.

Bozkır öyküsünde teknolojinin bireylerin iletişimde etkili olduğu görülmektedir. Kadın karakteri ile farklı şehirde yaşayan erkek karakteri yüz yüze tanıştıklarında birbirlerinin numaralarını almışlardır ve ondan sonra iletişimlerini telefonda yazışarak yürütmüşlerdir. Kentleşmiş bir şehirde fazla popülasyon olduğundan dolayı bireylerin yeni kişiler ile tanışması kolaylaşır ve gelişen teknoloji ile tanıştıkları kişilerle iletişimlerini uzaktan devam ettirebilir. “Telefonlar alınıp verilmiş, -teknolojinin Allah belasını versin- uzak mesafe ilişkisi gibi bir illete bulaşmış, mesajdı, elektronik postaydı, insanlıktan çıkmıştık türlü ekran karşısında.” (Kesmez, s.72) Bu cümleden, kadın karakterin farklı şehirde yaşayan bir birey ile teknoloji vasıtasıyla iletişim kurduğu anlaşılmaktadır. Kadın karakterin teknoloji yoluyla uzaktan iletişim kurmayı sevmediği, “-teknolojinin Allah belasını versin-“ ara sözü ile aktarılmaktadır. “Gibi” edatıyla benzetme yapılmış, teknoloji bağımlılığı uzak mesafe ilişkisine benzetilmiştir.

VII. Aile

Kentleşme bireyleri ilişki biçimleri ve aidiyet duygusu açısından da etkilemektedir. Bireylerin kentleşmiş şehirlerde kurdukları aileler ve aile anlayışı Şubat, Şiirsiz, İyiyiz, Süslü Annem ve Halam öykülerinde işlenmektedir.

Şubat öyküsünde geleneksel aile anlayışının dışına çıkıp aile kurmak isteyen iki kadın arasındaki baskı aktarılmaktadır. Zeynep ile Leyla karakterleri bir aile kurmak istemektedirler fakat toplumun ve ailelerin kültürel bakış açısından dolayı karakterler üzerinde baskı kurulmaktadır. “Korkarım biz de herkes gibi birbirimizin hayatından bir tuhaflık olarak geçip gideceğiz.” (Kesmez, s.27) Burada Zeynep ile Leyla arasında bir diyalog geçmektedir. Zeynep karakterinin istediği şekilde aile kuramayıp istediği gibi yaşayamayacağını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Kentleşmeden dolayı bireylerin hayatlarına farklı aktiviteler girebilmektedir. Şiirsiz öyküsünde nişanlı olan kadın ile erkek karakterleri akşam yemeğine erkek karakterinin arkadaşları ile meyhaneye gitmektedirler. Çiftin iki ay sonra evlenecek olması kadın karakterin içine sinmemektedir. “Ne zaman sevmiştim onu? Hangi şartlar altında? Neye denk gelmişti bende? Onca zaman nasıl olmuş da fark etmemiştim aramızdaki kilometrelerce uzaklıktaki mesafeyi?” (Kesmez, s.55) cümlelerinde kadın karakter iç sorgulama yapmaktadır. Evleneceği adamı aslında sevmediğini ve onun sıradan, düz bir insan olduğunu belirtmektedir. Kentleşmiş şehirlerde aile baskısından ötürü kadınların eve kapanma korkusu vardır. Bu öyküde de kadın karakteri yaş ilerledikten sonra evlenememe korkusu ile mutlu olmayacağı bir adamla evlilik kararı vermektedir.

İyiiz öyküsünde de mutsuz bir ilişki ele alınmıştır. “İşe yaramaz, kendi dâhil kimseye faydası olmayan bir adamla birlikteyim. Saplanıp kaldım ona.” (Kesmez, s.77) cümlelerinde “saplanıp kalmak” deyimini istese de kötü bir durumdan çıkamamak anlamına gelir ve burada kadın karakterin ilişkisinin onu kötü etkilediği ama o ilişkiyi bitiremediği aktarılmaktadır. Kadın karakterin ilişkisini bitirememesindeki en büyük sebep yalnız kalmaktan korkmasıdır.

Kentleşmenin yarattığı ortamdan ötürü bireylerin tarzları değişebilir veya hep en iyi şekilde görünmek isteyebilirler. Süslü Annem öyküsünde kentleşmenin getirdiği her daim güzel gözükme

isteği olan anne karakteri ile kız karakteri arasındaki çatışma ele alınmıştır. “Her geçen gün şişmanlayan bir ergen olmam, annemin evde bir kız çocuğu yetiştirmek üzere kurduğu bütün dengeleri alt üst etti.” (Kesmez, s.95) cümlesinde kız karakterinin iç monoloğu vardır ve anne karakterinin kızının bakımlı, güzel olmasını istemesi ama kız karakterinin de kendi tarzında yaşaması aile içi çatışma oluşturmaktadır.

Kentleşmiş şehirler bireylerin aidiyet duygusunu etkileyebilmektedir. Halam öyküsünde ise “Ankara'nın grisi iyi geliyordu bize. Kimselere anlatamıyorduk bu şehirle aramızda olan biteni. Ben okuldan sonra dünyayı dolaşmış, kendimi kendim gibi hissettiğim tek yer olan Ankara'da bir hayat kurmuştum en nihayetinde.” (Kesmez, s.109) cümlelerinde kadın karakter, kentleşmiş bir şehir olan Ankara'ya kendini ait hissettiğini aktarmaktadır. Kadın karakter “bu şehirle aramızda” ifadesiyle Ankara'yı kişileştirmektedir ve onu sanki bir insan gibi ilişki kurulabilen bir varlık olarak ifade etmektedir.

VIII. Sonuç

Kentleşme, edebî eserlerde bireyin değişen yaşam koşullarıyla yüzleşmesini anlatan bir temadır. Kent yaşamının hızlı ve karmaşık yapısı karakterlerin iç dünyalarını etkiler. Kentleşmenin bireylere olumsuz etkileri olduğu gibi olumlu etkileri de vardır. Melisa Kesmez yapıtında bu durumun iki yönüne de değinmiştir. Yazar, kentleşmenin karakterlere olan etkilerini okuyucuya aktarırken çeşitli yazınsal tercihlere başvurmuştur. Yabancılaşma, yalnızlık, aidiyet gibi duygular; yapıtta başvurulan diyalog, iç monolog, betimleme gibi teknikler ve benzetme, örneklendirme gibi düşünceyi geliştirme yollarıyla ifade edilerek anlatım güçlendirilmiştir. Melisa Kesmez'in bu aktarımı sayesinde okuyucu ile karakterler birbirleri ile bağlantı kurabilmektedir, bu sayede yapıt ile günümüz dünyası arasında bir köprü oluşturulur. Günümüzde Ankara ve İstanbul

gibi kentleşmiş şehirlerde yaşayan bireylerin hisleri ve yaşantıları, yapıttaki kentli bireylerin deneyimleri ile bağdaştırılabilmektedir.

Kesmez, bütün öykülerde birinci tekil kişi anlatıcı kullanmıştır. Bu sayede okuyucu karakterin nasıl düşündüğünü ve hissettiğini anlamakta ve karakterler ile empati kurabilmektedir. Kentleşmenin geleneksel değerler ile modern yaşam arasında yarattığı çatışma, öyküdeki karakter kurgusunda kendisini göstermektedir. Bu yönüyle kentleşme, edebî metinlerde bireylerin ve toplumların dönüşümlerini anlamaya yarayan bir anlatım unsurudur.

KAYNAKÇA

Kayan, A. (2020). Kentleşme-Sosyal Değişme ve Ekonomik Gelişme İlişkisinin Değerlendirilmesi, İslahiye İİBF Uluslararası E-Dergi, 4(4), 256-271.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iiibfud/article/836788>

Kahraman, H. (2018). Klinik Bir Olgu Olarak Yalnızlık: Yalnızlık ve Psikolojik Bozukluklar, AYNA Klinik Psikoloji Dergisi, 5(2), 1-24.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ayna/article/435926>

Kesmez, M. (2024). Atları Bağlayın Geceyi Burada Geçireceğiz, İstanbul: İletişim Yayınları

Türk Dil Kurumu. (t.y.). şehirleşme. *Güncel Türkçe Sözlük* içinde. Erişim tarihi: 9 Mart 2026,

<https://sozluk.gov.tr>